ВЕЧЕРНИЦѢ

ЛИТЕРАЦЬКЕ ПИСЬМО ДЛЯ ЗАБАВЫ И НАУКИ.

Число 11. Львôвъ дня 14. Цвѣтня 1862.

ПРИВѢТЪ

на 24ый день Цвѣтня (л. ч.),

яко въ рочницю славного вѣнчанья

Ихъ Величествъ

Цѣсаря Францъ Іосифа и Цѣсаревои Елисаветы

Милостиво панующихъ Австріи и Народови Руському.

Якого дня се мы дожили!
Якъ инше нынѣ а тогды!
Вже мы не клонимъ, якъ клонили
Журныхъ головъ своихъ дѣды.
У насъ житье, у насъ и радость;
Мы хочемо и можемъ жить,
Бо насъ не гне дѣдôвъ злопадость,
Бо наша правда вже не спить!

Мы впять, народъ въ своѣй краинѣ,
Народнымъ тѣшимось житьемъ,
И славославимъ тее Нынѣ,
Себе де Руськими зовемъ.
А хто не скаже, що за труды
Мы перебули тôлькій часъ
Хто не вѣщуе, що зъ насъ буде,
Коли теперъ побачить насъ?

Не помнѣмъ те, що насъ томило;
Се кождый чуе, кождый зна.
Но спросишъ, що насъ пôдоймило?
Двигла насъ Австрія! — Она
Гнобленымъ цѣлыми вѣками
Дала житье и волю зновъ,
И, доки насъ, зыскала зъ нами
И вдяку вѣчну и любовъ.

Нехай змущаються народы,
Глядять въ мятежи лучши днѣ,
Най роздирають узолъ згоды,
Най ворогують намъ; мы нѣ!
Мы вѣрно все будемъ стояти
При тôй державѣ, що у тôй
Злопадостнôй порѣ якъ мати
Явилась намъ; — мы вѣрни ѣй!

Однака въ щастья дняхъ и горя,
Незломна, якъ судьбы печать, —
То наша вѣрность, — то пôдпора,
На нѣй и свѣтъ бы можъ создать.
То наша вѣрность, — наша слава;
Одно, чимъ Русинъ днесь богатъ;
Й богатша всѣхъ державъ — держава,
Де тіи скарбы оцѣнять.

За те хвала Тобѣ на вѣки,
И сильно вѣрни бьють серця,
И громки голосы утѣхи,
И вдяка — вдяка безъ кôнця,
Бо Ты понявъ, Цѣсарській Роде,
Ты оцѣнивъ той скарбъ, що въ насъ,
Давъ зрѣти намъ звѣзду свободы,
Давъ миръ, давъ правду, давъ гараздъ!

А мы вгадали нашу долю,
Въ Царѣ пôзнали свôй покровъ;
И въ полю битвы, чи въ спокою
Однака движе насъ любовъ;
И въ знакъ любви отсеи нынѣ
Горячій взносимо привѣтъ, —
Въ вѣнчальный день Царськôй Родинѣ:
Царю, Царицѣ — много лѣтъ!

ХЛОПСЬКА ДИТИНА.

(Продовженье).

XXV.

Не довго потому, забирався Стефанъ ôдъѣхати назадъ до Львова. Що дѣла було, укôнчили зъ панъ-ôтцемъ; и за спадьщину по покôйнôмъ пану Константѣ, и за свои паперѣ та письма, тай попращали ся у мирѣ зъ собою.

Попращавъ ся и зъ вдовицею ревно; а зъ дѣвчиною, неможъ було самъ на самъ поговорити, отець Евстахій якбы сторроживъ того, перепинявъ. Лише що тôлько стисли ся, ручка за ручку, а очи сказали, що немôгъ ротъ розказати. Якъ выходивъ уже зъ покою щось шепнувъ Гани нишкомъ, але що — неможна було зачути.

Отъ такъ и ôдъѣхавъ Стефанъ, отець Евстахій не згапувъ и словомъ нѣколи про нёго, мати и донька тямили и згадували за него часто вечерами по межъ собою, хоть и то отъ, двома трёма словами — а мандаторъ завѣтривши, якъ дѣлу тому ладъ; поволи якъ той лисъ, зачавъ знову влазити, и приставати до попа, якбы до свого. —

Минаютъ, стѣкаютъ такъ поволи дни, десь и тыжднѣ, мѣсяцѣ, ба й недалеко, та й рôкъ проминне ся.

За тымъ часомъ змѣнило ся й у свѣтѣ — настигла весна 1848 року.

Недавнѝ оне тому часы. Еще добре мы собѣ пригадуемо, що тогды всё не було на верхъ вылѣзло, кождый зо своимъ. — Та у такôмъ розгардіяши и не малый ставъ клопôтъ. Здавалось, отъ такъ до крыхти, якбы де хто узявъ та запаливъ суху стерню, она займесь, та все стебло по стеблѣ хапаютъ ся, ажъ загоритъ и цѣле поле. — такъ и зъ людьми тогды вдѣялось. — Зачали зразу десь лише тоти нѣбы мудрѣйшѝ, за ними тоти, що бôльше горячѝ; ба по — тому десь и въ усѣхъ головахъ загорѣло и закипѣло, заревѣло по межи миромъ, якбы огень — кождый свое кричавъ и гудѣвъ: свобода, й свобода! та й годѣ!...

Історію тогожъ року мы не вдамо написати, але мы отътакъ пригадуемо усѣмъ тее, бо еще усѣ майже те й памятаютъ. — За нашои тямки оно сталось, якъ дарувано людёмъ панщину, якъ потому позакладали усюди рады, та радили, а наконець, якъ забирали ся выбранѝ и паны и попы и селянине до Вѣдня, радити и тамъ еще: щобы лѣпше.

Се кождому знаеме й не давне. —

Коли такъ стало ся на свѣтѣ по межъ миръ усѣй, и кождый зачавъ собѣ роздумкувати и розкладати въ головѣ, що то оно и чому такъ дѣеся; и кождого идея свободы якось перемѣнила и одушевила — не безъ послѣдкôвъ ударивъ ôдгомонъ мирською пиру и о ôтця Евстахого. Якъ учувъ найпершъ за свободу селянамъ дану, ажъ онѣмѣвъ старикъ. ледва вѣритъ. „Та якъ?" пытавъ, „та хто, та на що?" Розказали утѣшнѝ люди, просили абы Богу помолити ся у церкви, — зачавъ старикъ щось инакъ уже гадати.

Сидитъ собѣ дома та й читае, газеты. Де лише подиви, все одно та й одно! Кажутъ, ба пишутъ, що вже не е рôзницѣ по межи людьми. уже шляхты не е, уже всѣ однакѝ, усѣ одному законови и передъ свѣтомъ уже будутъ пôдстояти — отъ такъ якъ старикъ думавъ зъ цѣлого свѣту давного ёго и порошку не лишило ся, бо вже й не знавъ, цы ôнъ ще той, цы може иншый.

Кожда идея, що сама собою велична, людська и свята, тымъ самымъ е она такъ высока надъ усѣ пересуды и повѣрки, що тотижъ, коли така идея лише блысне, гинутъ якъ тота мрака передъ сонцемъ, и розпирхнутъ ся десь у безвѣсти. Та й чоловѣкъ, хиба бы вже не знать якій, хотьбы й много лѣтъ живъ у якихъ тамъ повѣркахъ, то ôнъ за скоро учуе о такôй идеѣ, чимъ скорше вже и перетворитъ ся. — Бо правдѣ не треба пôдпоры, она сама стоитъ крѣпка, сама за себе она боре ся, и перебивае все, що меньшимъ и неважнѣйшимъ ôдъ неи. Алежъ ôдъ правды нѣчого высшого, бо правда, — то самъ уже Богъ еи усовершивъ. —

Десь у кôлька недѣль зробивъ ся — зовсѣмъ иншій и панъ-отець Евстахій. —

Роздумавъ собѣ надъ тымъ, що чувъ и читавъ — звѣривъ уже, що цѣлому свѣту на поперекъ неможъ нѣ дѣлати нѣ гадати; а коли читавъ, якъ горячо писано о кривдѣ сѣльського люду, котрый такъ само чоловѣкомъ сотвореный, якъ и всѣ иншѝ, то якось старику серце загрѣлось, ôдмолодѣвъ самъ у тôй гадцѣ; — а за тоти давнѝ его часы, то забувъ тогды зовсѣмъ.

А мандаторъ чогось такъ посоловѣвъ, було, прійде каже: „Отъ куда свѣтъ загорѣвъ, де то такѝ дурницѣ тоти люди робятъ." Алежъ якъ задивовавъ ся неборакъ, що и панъ-отець, старого доброго сѣмя, якъ ôнъ мовлявъ, чоловѣкъ, такожъ приставъ до тыхъ новыхъ людій! —

Ого! думае собѣ, урве ся мое дѣло — старый такожъ загорѣвъ. — Уже часто й перечили ся то сего то того, тай отъ поволи вже й пріязнь утихала. —

На все тое бачили уважно и не безъ утѣхи вдовиця и донька. Глядятъ, що день, що година иншій

отець Евстахій. Озьме имъ читати обоимъ щось зъ газетъ: тамъ пописано все одно, а такъ красно за нову просвѣту, за нову свободу, що ажъ мило слухати, та й самъ такій радъ стане и веселый, и неразъ уже казавъ: „якъ то мило чути, що миръ Божій такъ любитъ ся, що одинъ надъ другого не стае горою, що одинъ другому радъ бы зробити, що лише може. — Отъ добре, що я доживъ такожъ тои поры..."

А въ недѣлю, то скличе старикъ людій, и розказуе имъ зъ утѣхою, що чути на свѣтѣ. А якъ ôнъ утѣшно о тôмъ говоривъ, то бувъ бы кождый, що впередъ ѐго знавъ, може й не вѣривъ, якъ ôнъ красно людямъ розказуе, що нынѣ селянинъ уже свобôдный! — И справдѣ такъ говоривъ зъ ними, якъ зъ рôдными братьми теперъ; давнѣйше у него инакъ бувало.

Ганя слухала такои бесѣды вуйка, тай тѣшила ся. Надѣяла ся, що предцѣ разъ и вуйко нарозумитъ ся, и перестане бути супротивнымъ Стефанови. Якъ ôнъ десь сирота муситъ ся журити, и нидѣти зъ тоски — мама ѐй розказувала, що и якъ на ôдѣзднôмъ ѐго, говоривъ вуйко. Та тогды въ неи и вся надѣя зникла! Богъ вѣсть, тогды она думала, цы коли ѐго и побачитъ, хоть обое прирекли собѣ, незабути нѣколи одно на другого.... А нынѣ, отъ якъ бы Господь ласкавый самъ зрядивъ умисне, змѣнило ся все, и стала надѣя. Дѣвча якъ и сумовало впередъ, такъ и наразъ повеселѣло. Коли сидѣла сама зъ матерею, розказувала зъ такою радостею, що вуйко иншій зробивъ ся чоловѣкъ, якъ теперъ говоритъ зовсѣмъ инакше и думае о свѣтѣ. А мати причину тои утѣхи дѣвчины знала, та мовчки слухала еи — хиба подумала собѣ, кобъ Господь допомôгъ. —

Минали такъ дни, одинъ по другôмъ, а все щось нового писали газеты, хоть усе про одно дѣло. Отець Евстахій читавъ все зъ цѣкавостею, и розказувавъ заедно и своимъ и людамъ зъ громады, що и якъ чувати.

XXVI.

Якось однои недѣлѣ зъ полудня приходитъ пôсланець зъ сусѣдного села, тай приноситъ якiсь запечатанѝ письма. Взяли ихъ панъ-отець до рукъ, тай прочитавши ажъ сплеснули у руки:

„Красно, красно!" кажутъ, „поѣду."

А далѣ закликали и вдовицю и доньку, та й розказуютъ имъ:

„Буде за тыждень головна ôдправа у мѣстѣ окружнôмъ, дякувати Господу за свободу, дану бѣдному народови. Поѣдемо всѣ любятка." Явъ имъ читати що прійшло, та ажъ слѐзы зъ утѣхи у очахъ ѐму. „Будутъ тамъ многѝ зъ нашихъ, и зô сѐлъ, и зъ мѣстъ, и зô Львова. Приладьте ся, уже то конче тамъ бути и намъ" — мовивъ такъ, а по часинѣ: „мене старого зо службою просили."

А дѣвчинѣ, якбы хто нишкомъ шепнувъ, — подумала: чей ѐго тамъ застанемо....

Отъ уже знову у неи думка за нѐго, якій ôнъ, цы той самъ, що бувъ, таже то вже й рôкъ минувъ далѣ, якъ они бачили ся. А може ôнъ уже й забувъ про ню — а она нѣтъ! А сли незабувъ, якже они обое радѝ будутъ, побачитися тамъ! — А сли не буде ѐго?... Тай засумовала ся.

Зъ недѣлѣ зачали ся всѣхъ трое ладити у дорогу, бо хоть недалека ѣзда; але треба було прилагодити ся красно, бо то мало бути свято народа цѣлого, тай людій мало бути тамъ много, и своихъ и чужихъ. —

Тожъ и кожде свое ладило, якъ треба було. Давно такъ старанно отець Евстахій всего не глядѣвъ, и не призиравъ ся, — хотѣвъ все найкрасшимъ зробити, якъ коли. Десь старому и найменша рѣчъ въ головѣ була, якъ молодому женихови. И убранье по кôлька разъ одного дня перезиравъ, и конѣ казавъ харити заедно, и брычку гвôздъ ôдъ гвозда оглядавъ, абы то все красне и ладне було. — Ледви мôгъ дôждати ся, коли поѣде ся.

А якъ ôнъ не думавъ! —

Давно що то пôпъ значивъ? Хиба шляхтичемъ бувъ, та не живъ зъ своими! — А старый уже й забувъ, що и ôнъ не бувъ лѣпшій. — Думае далѣ, у якôмъ то великôмъ значеню они, попы, теперъ: ихъ Господь покликавъ и постановивъ на свѣтѣ, абы они придбали добра всякого народови бѣдному, которого нынѣ ворогами не лише чужѝ, — ба своѝ перевертнѣ, вырôднѝ, то вже найгôршѝ! А цы мало ихъ и е — отже тому имъ доконче станути на тôмъ становищи, на яке ихъ Богъ поставивъ, достойно и гôдно. Тая гадка пôдносила ажъ старого, доживъ такихъ часôвъ, якихъ и не надѣявъ ся на своимъ вѣку нѣколи, тай такъ скоро ôнъ длятого и змѣнивъ ся. —

Чоловѣкъ самъ въ собѣ, то дивный неразъ и непонятый. Хоть то говорятъ много а премного о тôмъ, що твердый характеръ нѣколи не змѣнитъ ся; а предцѣ въ житю оно неразъ приходитъ инакше. Казавъ бысь, то чоловѣкъ такій, якъ той барометеръ. Куды буря, або дощъ, або й красне веремя, туды и ôнъ. Одного дня то здаеся, давъ бы ся ачей убити за се або те; а завтра, зайшло инакъ, тай ôнъ уже насупротивъ тому, що вчора попиравъ и стае, и пе-

речитъ ся. А чому? — бо ёму такъ нынѣ видитъ ся, а вчора було инакше. —

Таке сталось и зъ ôтцемъ Евстахимъ.

Прийшовъ якось недовго потому, якъ прийшло письмо, панъ мандаторъ; кречный, лестный якъ тота кôточка, зъ смѣючимъ личкомъ, кланявъ ся по сто разъ, нѣмъ сѣвъ. Панъ-отець заразъ зачавъ и ёму розказувати, що знавъ, бо хотѣвъ зъ своеи утѣхи кождому удѣлити. — Слухавъ панъ уважно, тай на те отъ такъ:

„Добродѣю знаете — не дуже те й такъ добре," тай зморщивъ бровы, и уса крутитъ, „то для хлопа не добре — не буде нѣчого робити!"

„Вамъ" сказавъ старый, тай зачавъ ходити по покои. —

„Ахъ, минѣ добродѣю? Але собѣ навѣть небуде „робити, увидите. Нащо то ему ôдразу тôлько сво„боды? То лише го тымъ розпустятъ — та нѣ намъ, „тѣ имъ хôсна не буде. — Лѣпше бы що иншого для нихъ зробити."

„А що бы такъ?" —

„Я бымъ думавъ, лѣпше кобы громадськӣ кассы „для запомоги, склады зо збôжомъ заложити, абы въ „часѣ бѣды кождого запомочи — абы нарôдъ сѣльсь„кій не потребувавъ дерти на веснѣ людямъ, и дѣ„дичамъ очи, прошучи на передновокъ запомогу."

„Такъ, такъ!" уже сердито говоривъ панъ-отець, „абы нарôдъ робивъ ôдъ ночи до ночи, ôдъ недѣлѣ „до недѣлѣ на ланахъ дѣдицькихъ, тай ще на заклады, „запомоги; а тыми абы рядили дѣдичôвъ поплечники, „панська служба — тай абы сами запомогали ся, кра„сно жили за люду кроваву працю! Правда? Такъ, „такъ! —"

Мандаторъ неначе, якбы хто ёго бувъ прилыбавъ на якôмъ недобрôмъ дѣлѣ, зчервонѣвъ ся, тай не ôдказавъ нѣ слова, бо ненадѣявъ ся, що отець Евстахій, чоловѣкъ не нынѣшный и шляхтичъ, наразъ мôгъ ся такъ змѣнити, и прилягнути до тои, якъ ôнъ называвъ, хлопськои идеи бѣсноватои. — Де, де, ажъ му у головѣ закрутило ся.

А ту ёму й жаль, що поперечивъ ся — шкода що незнавъ се впередъ, бувъ бы й такъ вже говоривъ. А теперъ уже годѣ инакъ говорити.... Щожъ и найлѣпше було забратись, тай пôйти до дому. Цѣлу дорогу, ба еще й дома надъ тымъ думавъ, що ôтцю Евстахому стало ся.

А предцѣ хоть дивно, а оно такъ було. —

Мандаторъ уже немавъ ôдваги прійти еще разъ до панъ-ôтця Евстахого, та й по що бы ôнъ ходивъ? — Нынѣ старый ажъ горитъ тою хлопською идеею, а завтра готовъ и зъ Стефаномъ тымъ закôнчити дѣло — та ôддати за нёго дѣвчину. Неначе ёму було, якъ тому жидови барашуючому, котрому хтось у дѣлѣ користнôмъ перепинитъ. Знавъ що дѣвчина за молодикомъ, а не за нимъ, а сли припаде до старого, тай буде все, що она схоче. — Хоть тяжко му приходило ôдречи ся своеи обдуманои, такôй радъ або нерадъ мусѣвъ перестати за те й думати. Зôтхнувъ ôнъ и неразъ, жалувавъ, що борше не орудувавъ — а теперъ уже напиши: пропало. —

Тымъ часомъ надôйшовъ день, що мали поѣхати до окружного мѣста. Уже ôдъ досвѣта коротано ся коло прилагодженя, и люди зъ села де котрӣ такожъ выбирали ся, абы бути при обходѣ того великого нарôдного свята. Передъ хатою панъ-ôтця стояли газды, зъ помеже нихъ ѣхавъ вôйтъ, старшій братъ, тай два богачѣ. На боцѣ стоявъ кôнській вôзъ вôйта, а они, тай ще многӣ, стояли купкою, и бесѣдували.

„Шкода," обôзвавъ ся одинъ зъ молодыхъ газдôзъ, „що и я неприладивъ ся, бувъ бымъ такожъ поѣхавъ, подивнтися що паны будутъ казати, якъ мы будемо тѣшитися. Ай тожто имъ десь не до ладу."

„Говори здоровъ" каже знову другій молодикъ „та гôрко имъ певно теперъ буде, що небудемо для нихъ такъ гарувати. Хиба зладьмо ся та оба ѣдьмо — спряжѣмъ ся куме!

„Спряжѣмъ ся," ôдразъ приставъ кумъ, тай чимъ скорше вже побѣгли до дому. —

Уже злагодили ся всѣ у панъ-ôтця, выйшовъ старикъ до людій, а они ажъ ся тисли до него, кождый радъ бувъ першій повитати ёго. Старый отець Евстахій выглядавъ такъ, якъ якій давный патріярха, сивый, поважный, а лице его розяснѣле здавалось показувати, що ôнъ якбы отець великои щасливои родины, бувъ и самъ щасливый. —

„Ну людоньки, будемо ѣхати."

Тай небавкомъ уже й выѣзджали. Найсампередъ отець Евстахій и вдовиця и Ганя брычкою, за ними вôйтъ, старшій братъ и богачѣ, а третимъ возомъ поганяли молодӣ два газды, и зъ собою забрали еще двохъ хлопцѣвъ. — Ажъ любо було дивитися, якӣ усѣ радѣшнӣ були на виду, якъ святочно они всѣ выглядали.

У дворѣ стоявъ у ôкнѣ мандаторъ, чогось видко лихій, та якъ надъѣхали нашӣ, ôнъ трѣснувъ ôкномъ, и утѣкъ до середины покою, абы недивити ся на ѣдучихъ. — (Дальше буде.)

ЗОЛОТЫЙ ЛЕВЪ.*)

Ой лелѣяла го, колысала,
Въ шовкове пѣрье спати клала,
Волоськовъ пѣсневъ го коила,
Росовъ дунайськовъ го поила,
А якъ поила говорила:
Ой сынку мôй дитинко мила,
Рости ми буйный, якъ то сине море,
Рости ми красный, якъ тѣ чорни горы.
Рости хорошій та гойный,
Якъ соколъ, батько твôй покойный.

Ой такъ казала бѣдна вдова,
Та зашумѣла якъ дуброва,
Та все шумѣла, щебетала,
Надъ своимъ сыномъ, що одного мала,
Ажъ вырôсъ козакъ Соколовичъ,
Хорошій, красный якъ поповичъ.

Гой рѣже тамборъ въ три набаты:
Задумавъ Цѣсарь бранку брати,
Ой та не мало, та й не много,
Лишъ триста тысячъ безъ одного,
А все хлопцѣ, а все руськи,
Пôдъ каноны, пôдъ французьки,
А пôдъ кулѣ спижевіи,
Пôдъ гранаты вижевіи,
Що де грьене,
Триста гине,
А де гукне,
Серце пукне.–

Зъѣхали ся да капитаны.
Та маьоры, та гетманы,
Та до славнои до тои,
Вербецирки Чевнôвськои,
Та стали писати, малювати,
На папери затягати,
Соколи очи и чорни бровы,
Якого роду, якои мовы,
Тай писали, порошили,
Того взяли, того лишили;
Ажъ Соколовичъ вдовинъ сынъ,
Пôдъ цѣсарськiй ставъ аршинъ.
А вербецирникъ не може вдати,
Козацьку вроду написати,
А гетманъ крикнувъ на жовнѣры,
Що стояли коло мѣры,
Абы за хвилькю за годину,
Зъ цѣсарського замку — магазину,
Принесли три шаблѣ, три рушницѣ,
Сто набоѣвъ, порошницѣ,
А три кабаты зъ премудерными,
Гузичками а срѣберными,
Зъ вылогами якъ калина,
А все дла сокола, соколового сына.

Гой та рѣжутъ тарабанчики,
Машерують новобранчики,
Новобранчики соколы,
Займивъ Цѣсарь въ чисте поле,
На лукаву Италію,
На кроваву баталію,
Ой та не мало тай не много,
Лишъ триста тысячъ безъ одного,
А все хлопцѣ, а все руськи,
Пôдъ каноны, пôдѣ французьки,
Круто-руто поверчени, —
Новобранчики засмучени,
Бо де грьене,
Триста гине,
А де гукне,
Серце пукне.

А вдова мати такъ казала —
Не казала, щебетала:
Ой сынку мôй единчику мôй соколе,
Пôгнавъ тя Цѣсарь, за кордунъ у поле,
Але я пôйду хата ôдъ хаты,
Тай буду прясти, запрядати,
Ой буду прясти темненькои нôчки,
Та буду прясти не ѣвши, безъ свѣчки,
Аби лишъ грошики збити,
За тебе сынку заплатити
У цѣсаря молодого,
Чи схоче мало, чи схоче много:
А вы кровави мои пальчики,
Розпадайтеся на кавальчики,
А кождый кавальчикъ на три части,
Абы то богато, богато впрясти,
А впрясти тоненьку, якъ шовкъ прѣжу,
Бо тото, ой тото за мого,
За мого сына молодого, —
Хоть очи плачутъ, я ще добре вижу.

Такъ казала бѣдна вдова
Та зашумѣла якъ дуброва,
Тай приклонила бѣдну головъ,
Пôдъ куделевъ, пôдъ мозоловъ,
Приклонила, не здôймала,
Кровави ручки не хрестъ склала.
А у жмени тулитъ мати
Золотого лева;
Щобы сына выкупити,
Сына Соколева.

Федьковичъ.

---

*) Левомъ называютъ въ коломыйськихъ и буковинськихъ горахъ золотый ренській.

РУСЬКІЙ ЯЗЫКЪ.

(Продовженье.)

Смѣшне е собѣ всюди, якъ дома; его и не сѣй, а воно таки вродиться. Отже и та церковноманія хотѣла колись-то пропрацюватися на степень якогось значенья въ письменности руськôй. Пробували писати проповѣди, поезіи, та иншіи рѣчи такимъ макаронизмомъ, що самый понурый чоловѣкъ мусивъ розсмѣятися читаючи. Жалуемо, що не маючи пôдъ рукою, не можемо приточити хоть саму напись одной книжки такого роджаю, котора выйшла на свѣтъ въ Чернôвцяхъ 1849 року. Нихто зъ роду не бувъ бы такій смѣлый, если бы не видѣвъ выразно напечатаный рôкъ выданья книжки, що вона е дôйстне явленьемъ XIX вѣку. Правда, що не тôлько самъ языкъ, але и содержанье книжки причиняеся не мало до того, що въ недостатку зоголовного листа библіографъ въ клопотѣ бувъ-бы, до якого времени се сочиненье ôднести належить.

Но боле вже угамовалось тее лихо, сирѣчъ, церковноманія, а поборники той идеи перейшли на инше поле, и тôльки часомъ въ письмахъ своихъ, або и въ розговорахъ, деякимъ непотребно пожиченымъ словомъ, або накрученьемъ и перекрученьемъ слова, пригадують намъ силу привычки.

Тутъ мѣсце сказати, що мы о самой-же церковщинѣ и еи призначеню на Руси думаемо. — Старо-словянській языкъ, который е богослужебнымъ языкомъ всѣхъ Словянъ восточного обряда, повиненъ бути для насъ святый, въ цѣлôмъ значеню того слова. Уже зъ той самой причины, що ôнъ е языкомъ службы божой, повинни мы его учитись зъ бôльшимъ прилѣжаньемъ, якъ се до теперъ дѣялося; але е ще и друга не менше важна причина. Старо-словянській языкъ — то языкъ историчній, языкъ неутральный, а яко такій призначеный ôдъ Провидѣнья дѣлати тую прислугу Словянщинѣ, яку въ западнôй Европѣ, и въ образованôмъ свѣтѣ во-обще дѣлае языкъ латинській, а ôдъ части и грецькій. Онъ повиненъ бути середкомъ до вспôльного порозумѣнья Словянъ, а послужить до той цѣли одвѣтнѣйше, якъ якій нибудь живущій словянській языкъ, котрый тымъ самымъ прибравъ бы характеръ гегемоніи. По тôй причинѣ була бы то найкраснѣйша задача, въ такôмъ намѣренью, якъ вышше сказано, образовати дальше старо-словянську письменнôсть, и писати сочиненья духовного содержанья або о предметахъ загально-словяньскихъ, або строго-науковыхъ тымъ языкомъ, которому корифеи словянской филологіи посвящали и все бôльше а бôльше посвящають свои многоцѣнныи труды. Но уживати того языка до самовôльного порченья якой живой народно-словяньской письменности, то значить профановати его. Мы посуваемо нашу честь для старословянщины такъ далеко, що навѣть кирилôвськіи письмена давной, въ церковныхъ книгахъ уживаной, формы, въ живущихъ словяньскихъ письменностяхъ уживати не радимо зъ той причины, що кирилôвська азбука въ своѣмъ первобытнôмъ составѣ, якъ еще въ богослужебныхъ старо-словяньскихъ книгахъ находиться, до жадной зъ новожитныхъ письменностей придачитись не дасть, абы декотори буквы и знаки, яко излишни, не выкинути, а новыи изъ згляду на етимологію потребныи знаки не додати, н. пр. якъ лучилося съ кирилицею въ нашôй етимологичнôй правописи. Забытокъ старины нехай остаеся нерушаный. Въ живыхъ словесностяхъ можемо хорошо уживати новыхъ горожаньскихъ письменъ, той зреформованой кирилицѣ, котору ведля потребы дальше реформовати можна.

Теперь приступаемо до тыхъ, котори нашъ руській языкъ нарѣчіемъ польского языка уважають. Суть то, прости имъ Боже! сами такіи люди, що, зъ причины неумѣренныхъ политичныхъ притяжокъ на нашу руську народность, совсѣмъ не увзглядняють тее, що пôсля холодной уваги кождому безсторонному конечно представляеся. Для такихъ людей мы багато слôвъ не теряли бы, бо то звычайно чужи, не наши, а хоть бы и наши, то певно лишъ таки, котори свою народность явно на польську замѣняли.

Но тутъ заходить ще инша околичность, котору ніякимъ способомъ зъ уваги пропустити не належить. Велике число нашихъ, и то самыхъ ревнѣйшихъ родимцѣвъ, узнающихъ въ-повнѣ нашу народну самостайность, не мае належитого довѣрія до нашого народного, а якъ деяки кажуть, простонародного языка. Имъ видиться, що то въ самôмъ дѣлѣ правда, що польськіи литерати и публицисты говорять, буцѣмъ нашъ народный малоруській языкъ е тôлько нарѣчіе языка польского, языка, якимъ говорить народъ польській, состоящій изъ братій Лехитôвъ, и братій Русинôвъ. А допустѣмъ, що вони и не вѣрять въ такъ близьке братерство Русинôвъ съ тыми Лехитами, то все таки думають собѣ, що польській елементъ попсовавъ нашъ народный языкъ въ такôй мѣрѣ, що ôнъ уже совсѣмъ не той, а иншій, якъ бувъ до кôнця XIV. столѣтья. — Въ тôмъ укрѣпляе ихъ отся околичность, що давный книжный руській языкъ въ своихъ граматичныхъ формахъ — ôдъ теперѣшнего говору народного все таки розличаеся. Правда, що розличаеся; але то звѣсна рѣчъ, що нашъ стародавный книжный языкъ бувъ первобытно старо-словяньській, и що пôдъ его переважнымъ впливомъ — якъ онъ говорить п. Головацкій — зачавъ було проколюватись въ письменности языкъ народный руській. Якъ бы не була наступила насильна перерва въ розвою книжной руськой словесности черезъ утрату народной независимости, то наша письменность зъ давнѣйшихъ вѣкôвъ совсѣмъ не розличалась бы ôдъ нынѣшней народной мовы. Но допустѣмъ, що нашъ древній народный языкъ на правду значно рôзнився ôдъ теперѣшнего; що-жъ зъ того выплывае? Таже всѣ изъ теперѣшнихъ европейськихъ такъ книжныхъ якъ и народныхъ языкôвъ пôдъ онту пору дуже-дуже рôзнились ôдъ теперѣшнихъ. Таже первыи забытки польського языка подôбни скорѣйше до якого нибудь западнословяньского нарѣчія, якъ до нынѣшнего польського; а працѣ никому зъ нынѣшнихъ литератôвъ польськихъ до головы не впаде, посувати замилованье для народной старины до такой степени, абы ради мертвого архаизму выкоренити всѣ въ старину не уживаныи формы живой мовы, хотя въ прочôмъ частію зъ нелюбого имъ руського языка, якъ тее наука доказуе, перенятыи.

(Дальше буде.)

КНЯЗЬ ЮРІЙ БЕЛЗКІЙ.

(Продовженье.)*)

XI.

Другій еще строгшій нападъ Литовцѣвъ и соединеныхъ съ тымиже Русинôвъ собувъ ся року 1376, коли Людвикъ, король угорско-польскій, будучи принужденъ для справъ державныхъ, именно для настоячои войны съ воеводою волоскимъ зôставати въ Украхъ, приказавъ вмѣсто себе правленье Польщи своей 80лѣтнôй матери и сестрѣ Казимира великого, Елисабетѣ. Мати королева зъѣхала черезъ Сандецъ и Бохню до Кракова. На дармо перестерѣгали вельможи польски, всказуючи на слухи, котори носились о якихъ-то намѣреньяхъ злобивыхъ, и о приготовленьяхъ военныхъ Литвы на Польшу, и передчуствуючи передстоячу бурю молили и просили ю, щобы погадала о якôмъ скутечнôмъ защиченью края.

Королева успокояла обавы гôркимъ досвѣдченьемъ минувшихъ лѣтъ стревоженыхъ вельможъ, и напоминала ихъ, щобы уповали на еи сына, передъ которого силою и могучествомъ, близьки и далеки вороги трепечучи, самого взору его устрашатъ ся, а передъ грôмкимъ голосомъ его утечутъ.

Польскіи жерела закидаютъ, легкодушье королевôй. И дѣстно: — Мѣсто Краковъ было переповнене на привитанье королевои прибувшими гôстьми, салѣ замку краковского гудѣли ôтъ веселыхъ забавъ, музики и танцѣвъ, въ которыхъ и сама королева участвовала, а прочіи вельможи польскіи убезпечени словами королевои, по дворищахъ своихъ глядѣли кождый своихъ домашныхъ выгôдъ и затрудненій — коли наступивъ грôзнѣйшій ôтъ всѣхъ попереднѣйшихъ ударъ и зойкнули тяжко ôтъ болести цѣлое Пôдгôрье, и землѣ судомирская и краковская. Жерела**) сказуютъ, що нашъ Юрій Белзкій бувъ головною пружиною такого удару. За его побудженьемъ явили ся князѣ Любартъ зъ Володимира и сынъ его Теодоръ осадженъ въ Луцку съ Волынцями въ Любельскôй земли, — где-то на граници холмскои Юрію пôдвластнои области, ôтки и Юрій Белзкій зъ своими Белжанами бувъ надтягнувъ.

Ту явилися за попереднѣйшою умовою и литовскіи князѣ именно Кейстунъ, съ сыномъ своимъ Витольдомъ, и Ягайло сынъ Ольгерда и пôсля денекотрыхъ поданъ***) такожъ и самъ великій князь майже 80лѣтный Ольгердъ. Безчисленное великое войско сложене зъ Литовцѣвъ, Жмудôвъ, Русинôвъ, послушаючихъ Литвѣ, Волынянôвъ и Белжанôвъ розстелило ся по рôвнинахъ межи рѣками Вепромъ и Вислою а Саномъ, въ остатныхъ дняхъ мѣсяця Октобра. Ушиковавшись и подѣлившись на загоны, рушили въ первыхъ дняхъ Новембрія кровожерчи толпы переважными масами черезъ Санъ, а пôсля декотрыхъ жерелъ****) и черезъ Вислу.

Первыи, часть землѣ судомирскои, много еи находитъ ся межи Вислою а Саномъ и по правôмъ березѣ Вислы, вторіи землю судомирску и краковску ажъ по городокъ Вислицю, девять миль ôтъ Кракова лежачій, съ непостижимою борзостію, на всѣ стороны вздовжъ и въ ширъ пролѣтали, селенья и обыталища палили, костелы розоряли, людій всякого пола и сословья а именно по дворищахъ своихъ безпечно пребуваючихъ польскихъ вельможъ плѣнили и въ ясcыръ зъ собою забирали, — а священникôвъ и всѣхъ тыхъ, которіи борзости загонôвъ упроваджаючихъ съ собою полонникôвъ послѣдовати не здужали н. пр. немовлятъ, хорыхъ, и старцѣвъ немилосердно убивали. Цѣлое Подгôрье (т. е. западная часть нынѣшнои Галичины) улягло спустощенью; по за Тарнôвъ сягали загоны Литовцѣвъ, и ажъ о стѣны того города опирались. Въ жерелахъ читаемъ, що вельможи и панове польскіи зъ селъ и волостей своихъ на борзыхъ коняхъ старались спасти бѣгствомъ, помежи шатаючіи ся литовскіи шайки до замкôвъ надбережныхъ, возносячихъ ся (може ажъ на вершкахъ лисыхъ гôръ на лѣвôмъ березѣ) надъ рѣкою Вислою; но часто на дармо; — на дорозѣ забѣгали Литовцѣ и полоняли ихъ. Въ жерелахъ*) читаемъ, що якійто рицарь польскій Петрашъ, братанецъ архіепископа Гнезненьского, панъ села Баранова надъ Вислою, достиженъ ôтъ загону литовского въ селѣ, схвативъ жену съ новонародженымъ и еще неохрещенымъ дитяткомъ, и досѣвши коня, перебувъ поблизькій ставъ и Вислу всплавъ, и щасливо до якого-то безпечного притулку на лѣвôмъ березѣ Вислы зъ посередъ ворогôвъ убѣгъ. Товаришка его жены, якая-то невѣста спостерегши бѣгство пана и панѣ зъ села Баранова, досѣла коня и пустилась за ними, но захвачена Литовцями въ ставѣ утопилась. Вельможна вдова по каштелянѣ вислицкôмъ Грабье Тарновскôмъ, въ самъ часъ нападу литовского съ великимъ почтомъ, ѣхала до Кракова, щобы ся свидати съ королевою Елизабетою, и узрѣвши Литву туй туй за собою, лишила всѣ возы обладовани скарбами, и конѣ съ всѣмъ препишнымъ нарядьемъ, и ледви сама ôтъ слугъ своихъ на човнѣ черезъ Вислу перевезена, съ житьемъ до столицѣ утекла.**)

Собравши полона многоцѣнного, не найшовши жадного скутечного опору зъ стороны державы польскои, вертали кровопролитьемъ и розбоемъ пересичени войска литовскіи черезъ радомскую землю домôвъ, а рускіи и волыньски уступили такожъ зъ Польщи.

Одное зъ жерелъ литовскихъ***) сказуе, що черезъ десять мѣсяцѣвъ Литовцѣ безкарно Польщу розоряли. — Якій-же хосенъ намѣряли Литовцѣ и Русины придбати собѣ опустошеньемъ земель польскихъ? —

Чи они бажали лише кровопролитья для ухолодженья мести зъ религійного фанатизму произходячои, розоряючи костелы, и убиваючи священникôвъ, — чи окрôмъ полону на людяхъ, стадахъ, сокровищахъ ничого инного не осягнули або осягнути не намѣряли?

Нѣтъ! причины до нападôвъ въ тôмъ направленью були глубоко обдумани, и на довготревальни послѣдства обчислени. Именно загадали князѣ литовскіи и соединеный съ тыми-же князь Юрій Белзкій строгими нападами заколыбати вѣру въ безпеченьство колонистôвъ численно поселившихъ ся на Подгôрью и по городахъ, и затревожити торговлю нѣмецкихъ городôвъ зъ надъ балтицкого моря съ польскими городами, которая Польщи великіи користи приносила. —

(Дальше буде.)

*) Въ ч. 10. сдѣлана ошибка. Просимо для того на стор. 78. дѣльниця 2га рядокъ 4. зъ долу читати замѣсть: „ôгзыскавши влѣянье на Володимиръ на тôмъ самôмъ мѣстци костелъ Божои матери зъ самыхъ знова“ и пр. такъ; „ôгзыскавши влѣянье на Володимиръ знова на тôмъ и пр.“

) Anonymus Gnesnensis ad a. 1377. *) Kojałowicz Lithuaniae historiae pars prima ad a. 1376. ****) Stryjkowski. —

*) Anonymus Gnesnensis. **) Anonymus Gnesnensis — Stryjkowski et Kojałowicz — ***) Stryjkowski. —

МОЛИТВА НА ЧУЖИНѢ.

I.

Милосерный Боже! У далекой чужинѣ возношу очи до Тебе, иже еси всюди близенько биля насъ, кудабъ мы неповернулися. Каратаючи вѣкъ здалеку ôдъ тыхъ, шо наймилѣщи серцю, по межи чужимъ народомъ святкую Пасху Христову. Серденько разъ у разъ сумуе за тыми, що дома неразъ мене згадають. Благослови ихъ Господи чисто усѣхъ, заступи ихъ Твоею опекою, а минѣ дай ще колись ихъ побачити живыхъ тай здоровыхъ. Най мене гадка за родину крѣпить та утѣшае, недаючи минѣ розледащѣти на чужинѣ, сказано якъ частенько бувае.

Навчи мене Господи такички жити на чужинѣ, кобъ минѣ вернуть ся на свою Украину, зъ серцемъ чистымъ, зо спокôйнымъ сумлѣньямъ, выучившися де чого путного, тогди то я годенъ буаъ бы заслужить ся у Громадѣ, щобъ батькова страта не дурно пропала.

Кобы я тебе Господи мавъ всегда передъ очима тай у серцю, кобы стерѣгъ ся грѣха до кôнця вѣку, кобъ изъ роду не грѣшивъ противъ Твоихъ Святыхъ Заповѣдій. Поможи минѣ Господи Боже лучше бѣду терпѣти, якъ чужимъ добромъ розбогатѣти.

Завжеди памятатьму слова старого Товѣя до сына „Нежурися сынку, що мы змарнѣли, буде зъ Тебе, якъ боятимешся Бога, якъ будешъ стерегтися всякого грѣха, а робитимешъ тôлько тее, що Богу сподобается."

Святый Господи, всезнающій та всемогущій, всюди сущій биля насъ, Ты знаешъ усѣ мои думки, бачишъ все, що дѣеться у моѣй душѣ, будь Господи всюди зо мною, борони мого житья та здоровья ôдъ лихои причины, а душу мою заступи ôдъ кортячого грѣху! Якъ буде Божественна Твоя благодять зо мною, даси минѣ Отче Небесный вернутися до дому здоровому тѣлесно и душевно. Славажъ тобѣ Господи, честь и слава во вѣки вѣковъ. Аминь. —

II.

Во имя Отця и Сына и Святого Духа.

Господи Боже, ôдлучивъ мя еси ôдъ батьковои хаты, ôдъ родимого села, незможу що дня дивиться на степы наши Украинськи, на ланы широкополи, на Днѣстрянськи горы — нѣ зъ кимъ и ноговорити по нашому щире. Сумую на чужинѣ у самотѣ, якъ та малесенька пташка, що збыточни хлопцѣ выкинули зъ гнѣздечка. Що день Божій тяжко скучаю та й нѣкому розважити мене у сердечнои тузѣ! Премудрый Боже, да будетъ Твоя Святая воля якоже на небеси тако и на земли! Слава Тобѣ за горе тай за бѣду, щире Тобѣ дякувать за всѣлякій смутокъ; душа моя благословить Тя Отче Небесный за тее, що у сѣмъ вѣку караешъ мя за тяжки мои грѣхи, однимаешъ у мене земну радость; но милосерною десницею тягнешъ мя до вѣчного спасенья! —

Дай минѣ Господи смиреннымъ серцемъ певно познати, якоже смутокъ та журба, гнѣтущіи мою душу, не взялися хто зна зъôдкиля, анѣ зъ людськои волѣ родяться; йно зъ Твого допуску. Благій Господи, недай бо минѣ нарѣкати на сю тяжку долю, юже Ты уготовалъ еси! Дай минѣ перебути всѣляке лихо, бѣду, замороку, якіи ше можуть прійти на раба Твого, не дай минѣ одурѣти зъ жалю, щобъ мои грѣхи счезли передъ лицемъ Твоимъ, щобъ переблагати Тебе за все, що минуло. —

Подаждь ми Господи крѣпку вѣру, дай памятувати Твою ласку, що непокидаешъ мене сѣромаху въ самотѣ у тяжкои журбонцѣ моеи — понеже всевидяще око Твое орудуе надъ усенькимъ свѣтомъ. Выслухай Боже молитву за всѣхъ сердечныхъ Русинôвъ, ôдъ которыхъ днесь розлученъ, которыхъ одначе любитиму до самѣсенькой смерти.

Передаю усѣхъ Господи у твои отчи руки, благаючи для нихъ твоеи милости. Отче нашъ будь милостивъ дѣтямъ Твоимъ Украинцямъ, увсѣй семіи Славяньськôй, и увсѣмъ добрымъ людямъ на Божôмъ свѣтѣ, най Твоя милостива рука ôдвертае ôдъ насъ усяку сторонську напасть, тай потѣшить Рущину надѣею кращои долѣ.

Простри Господи руцѣ Твоя надъ батьчинымъ обѣстьямъ, чи даси колись щасливо вернутся до дому, чи несудилось минѣ дочекати тôеи радости — закрый Боже нашу хатину Святою опекою Твоею, тогди нѣчого буде боятись сараны, або якого лишенька, нѣякій лютый ворогъ ненападеться на нашу ниву.

Пôдъ крыломъ Твого Архистратига Михаила**) вся наша громадонька проживе спокôйно, пасѣчка и худôбчина умножаться Твоею благодатью. Поможеши имъ безпечно травичку скосити, потому зôбрати Святый хлѣбецъ у клуто, абы лишень наша купа непереставала прославляти Твое Святе Имя. Святый Господи у Тройци единый, заступись за стару вдову Украину тай за ѣи бѣдныхъ сиротъ. Помилуй Боже руській народъ безталанный, просвѣти насъ усѣхъ Твоимъ праведнымъ — свѣтломъ. Аминь.

Басарабецъ.

*) Молитву тую надôславъ намъ одинъ въ Парижѣ пребываючій Русинъ (Украинець). Правопись перемѣнили мы. Пр. ред.

**) У нашôмъ селѣ церковъ посвящена въ день Чуда св. Архангела Михаила. Пр. пис.

Часопись Вечерницѣ выходитъ що четверга у Львовѣ.

Цѣна передплаты

Для Львова	за рôкъ 4 р. 50 кр.	за пôвъ року 2 р. 30 кр	за чверть року 1 р. 20 кр.
По-за Львôвъ	„ 5 .. — „	„ 2 „ 60 „	„ 1 „ 40 „

Передплата посылаеся на имя П. Михаила Коссака въ ставропигійськôй печатни.

Одвѣчальный редакторъ Федоръ Заревичъ. Въ печатни Института Ставропигійського.